

აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის სისტემა და მისი განვითარების პერსპექტივები საქართველოში

თამარ დუდაური

ედ, კავკასიის საერთაშორისო
უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

ნაშრომში დასაბუთებულია აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის სისტემის ჩამოყალიბების აუცილებლობა საქართველოში, რაც აგრარული სექტორის სტაბილური განვითარების ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორია. ნაჩვენებია, რომ დაზღვევა არის რისკების მართვის ერთ-ერთი შესაძლო სტრატეგია. იგი გამოყენებული უნდა იქნას მაშინ, როდესაც აგრობიზნესის სანარმო მოახდენს ყველა შესაძლო რისკის იდენტიფიცირებას და განსაზღვრავს იმ რისკებს, რომელთა დაზღვევა იქნებოდა სასურველი.

ხაზგასმულია, რომ სადაზღვევო პროგრამის მუდმივი მონიტორინგი და შედეგების ანალიზი სადაზღვევო პირობებისა ან პროდუქტების ცვლილების ან მოდიფიცირების საშუალებას იძლევა. ასეთი მიდგომა დაეხმარება ეფექტურად გამოიყენონ, როგორც საბიუჯეტო სახსრები, ასევე უშუალოდ ფერმერთა სახსრები, რომლებიც ანაზღაურებენ დაზღვევის ღირებულებას. მონიტორინგისა და ანალიზისათვის შესაძლებელია სადაზღვევო საქმის სპეციალისტების მოზიდვა და სადაზღვევო კომპანიების წარმომადგენლებთან რეგულარული კონსულტაციების გამართვა.

საქართველოში აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის სისტემის შექმნა მასშტაბური და რთული ამოცანაა. ჯერჯერობით აგროსექტორში დაზღვევის ეფექტიანი სისტემა ჩვენს ქვეყანაში არ არის ჩამოყალიბებული. მაგრამ, ჩვენ ვიმედოვნებთ, რომ სადაზღვევო სისტემის თანმიმდევრული შემუშავება და შესაძლო სადაზღვევო პროდუქტებისა და სახელმწიფო

მხარდაჭერის ფორმების პროფესიული შეფასება საშუალებას მისცემს საქართველოს ხელისუფლებასა და სადაზღვევო სექტორს შექმნას აგრობიზნესის რისკების მართვის ისეთი სისტემა, რომელიც დაეხმარება მათ გადაწყვიტონ აგრობიზნესის სექტორში წარმოშობილი მრავალფეროვანი და კომპლექსური ამოცანები.

საკვანძო სიტყვები: აგრობიზნესის რისკების დაზღვევა, რისკების მართვა, სადაზღვევო ბაზრის რეგულატორი, სადაზღვევო პრემია, აგროდაზღვევის სისტემა, საპილოტე პროგრამა.

შესავალი

აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის სისტემის არსებობა აგრარული სექტორის სტაბილური განვითარების ერთ-ერთ ფაქტორია. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ დაზღვევა არის რისკების მართვის ერთ-ერთი შესაძლო სტრატეგია. იგი გამოყენებული უნდა იქნას მაშინ, როდესაც აგრობიზნესის საწარმო მოახდენს ყველა შესაძლო რისკის იდენტიფიცირებას და განსაზღვრავს იმ რისკებს, რომელთა დაზღვევა იქნებოდა სასურველი. აგრობიზნესის რისკების დაზღვევა დაზღვევის ერთ-ერთი რთული სახეობაა და მოითხოვს აგრონომიული სფეროს განსაკუთრებით ღრმა ცოდნას. დაზღვევის ეს სახეობა ხასიათდება რისკების მართვის განსაკუთრებული პროცედურებით, პროდუქტების დეტალური დიზაინით და საჭიროებს პროფესიონალი გადამზღვეველი კომპანიის დახმარებასა და მხარდაჭერას ამ საქმიანობის წარმოების ნებისმიერ ეტაპზე.

ძირითადი ტექსტი

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მწარმოებლები თავისი წარმოებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვან რისკებად ასახელებენ საწარმოო, ამინდის და საფასო რისკებს, ასევე რისკებს, რომლებიც დაკავშირებული არიან კანონმდებლობის ცვლილებასთან. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ საქართველოს საკანონმდებლო ბაზა ჯერ

კიდევ ფორმირების სტადიაშია, ხოლო საბაზრო ინფრასტრუქტურა არ შეესაბამება აგრობიზნესის სექტორის მოთხოვნილებებს, ამიტომ არ უნდა ველოდოთ, რომ დაზღვევა დაეხმარება აგრობიზნესში დასაქმებულ მწარმოებლებს ამ რისკების მართვაში.

ევროკავშირის ქვეყნებში სადაზღვეო ბაზრის რეგულირების პრაქტიკაში აგრობიზნესის რისკების დაზღვევა ჩვეულებრივ ხორციელდება ქონებრივი დაზღვევის ლიცენზიის საშუალებით. მაგრამ ასეთ შემთხვევაში, სადაზღვეო ბაზრის რეგულატორი ვერ შეძლებს მიიღოს მონაცემები ცალკე აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის შესახებ, ვინაიდან ამ სახის დაზღვევის ანგარიშგება არ ითვალისწინებს მაჩვენებლების გამოყოფას სახეებისა და ტიპების მიხედვით. რასაც თავის მხრივ მიყვავართ იქამდე, რომ ოფიციალური სტატისტიკა სასოფლო-სამეურნეო კულტურებისა და ცხოველების მიხედვით არ არსებობს. [1]

აგრარულ სეგმენტში სადაზღვეო კომპანიების საქმიანობისადმი სათანადო ზედამხედველობის არ არსებობა წარმოადგენს სადაზღვეო მომსახურების დაბალი ხარისხის, დემპინგის და ფორმალური დაზღვევის მიზეზს. საკმაოდ ხშირად განვითარებად ქვეყნებში, რომელთაც მიეკუთვნება საქართველოც, ლაპარაკობენ სასოფლო-სამეურნეო მწარმოებლების უნდობლობაზე აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის მიმართ მთლიანობაში. მზღვეველებისადმი უნდობლობის ძირითად მიზეზს წარმოადგენს დარგობრივი სტანდარტების უქონლობა, პრემიის განაკვეთების შემცირება, დაზღვევის ხელშეკრულებაში შემზღუდველი დათქმების შეტანა და ხელშეკრულებების რთული ტექსტები. ვინაიდან სადაზღვეო ბაზრის მარეგულირებლის თანამშრომლები უმეტესად ვერ ერკვევიან აგრარული სფეროს თავისებურებებსა და აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის სპეციფიკაში, მათ არ შეუძლიათ კრიტიკულად შეაფასონ დაზღვევის ხელშეკრულებების ფორმულირებები და აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის პროცედურების თავისებურებები.

საერთაშორისო პრაქტიკა გვთავაზობს აგრობიზნესის სექ-

ტორისათვის სადაზღვევო სისტემის განვითარების სხვადასხვა ვარიანტს:[1]

1. სადაზღვევო მომსახურების განევა კერძო სადაზღვევო კომპანიების მიერ სახელმწიფო დახმარების გარეშე (შვედეთი);

2. სახელმწიფოს მხრიდან ფინანსური დახმარების განევა კატასტროფული დანაკარგების დასაფარავად (გერმანია, იტალია, აშშ, კანადა);

3. სახელმწიფოს მონაწილეობა აგრობიზნესის რისკების გადაზღვევაში (პორტუგალია, ესპანეთი);

4. ზოგიერთ სადაზღვევო პროდუქტზე სადაზღვევო პრემიის სუბსიდირება (ესპანეთი, საფრანგეთი, ავსტრია);

5. მრავალი რისკის დაზღვევის პროგრამის სუბსიდირება (multi-risk) (კანადა, აშშ და სხვა).

აგრობიზნესის სექტორისათვის დაზღვევის სისტემის შექმნისას სახელმწიფო ორგანოები კონსულტაციას გადიან კომერციული სადაზღვევო სექტორის წარმომადგენლებთან და სამუშაო ჩვეულებრივ მოიცავს რამდენიმე ეტაპს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სადაზღვევო სისტემები არ არიან სტატიკური. ისინი იცვლებიან, ხდება პრაქტიკისა და შეცდომების გაანალიზება და სახელმწიფო სადაზღვევო კომპანიებთან ერთად ცდილობენ მონახონ რისკების მართვის უფრო ოპტიმალური გადაწყვეტილება.

ზოგადად სიტუაცია, როდესაც ფერმერები დარწმუნებული არიან, რომ ყოველთვის შეუძლიათ ჰქონდეთ სახელმწიფოსაგან ზარალზე კომპენსაციის იმედი, არ ახდენს დადებით გავლენას სასოფლო-სამეურნეო რისკების დაზღვევის განვითარებაზე. ლათვიური სადაზღვევო კომპანია BTA-ის (იგი ახორციელებს სასოფლო-სამეურნეო დაზღვევას) წამყვანი სპეციალისტი სასოფლო-სამეურნეო რისკებში აივარ სამსონსი თვლის, რომ შექმნილი სიტუაცია არასწორია. მისი თქმით - „თუ სახელმწიფო მისცემს კომპენსაციას ფერმერებს, მაშინ ფული უნდა მიიღოს ან ყველამ, ან არავინ. ეს სიტუაცია აიძულებს ფერმერებს თვითონ იფიქრონ იმის შესახებ, თუ როგორ დაიც-

ვან თავი რისკისაგან, ამით კი ხელს შეუწყობს ამ სექტორში დაზღვევის განვითარებას“. [2]

კიდევ ერთ მნიშვნელოვან მომენტს წარმოადგენს რისკების ზონებისათვის სადაზღვევო პრემიის გაანგარიშება სხვადასხვა კულტურებისათვის (კულტურათა ჯგუფისათვის), ცხოველთა სახეობებისათვის და სხვადასხვა სახის სადაზღვევო პროდუქტებისათვის. ნებაყოფლობითი პროგრამული (არა სუბსიდირებული) აგროდაზღვევის შემთხვევაში, სადაზღვევო კომპანიებს აუცილებლად უნდა ჰქონდეთ სადაზღვევო პრემიის განაკვეთების კორექტირების საშუალება. პრემიის განაკვეთის სტრუქტურის თვალთახედვით უნდა იქნას განსაზღვრული მინიმალური დონეები, რათა არ დაზარალდეს მზღვეველის გადახდისუნარიანობა. აგროდაზღვევის თავისებურებას წარმოადგენს კატასტროფული მოვლენების დადგომის შესაძლებლობა, როცა პრაქტიკულად ყველა დაზღვეულ კლიენტს შესაძლოა გაუნადგურდეს მოსავალი. აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის პროგრამის რეგულატორი და/ან ადმინისტრატორი დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ სადაზღვევო კომპანიები შესძლებენ თავისდროულად დაფარონ თავიანთი კლიენტების დანაკარგები, პრემიისა და დაგროვილი რეზერვების ხარჯზე. აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის პროგრამების ზარალიანობის დონეები ცალკეულ წლებში, ცალკეული კულტურების მიხედვით შესაძლოა აჭარბებდეს 400%-ს [3], ამის შესაბამისად სადაზღვევო კომპანიები და რეგულატორები უნდა აკონტროლებდნენ სადაზღვევო პრემიის განაკვეთის დონეებს და თავს არიდებდნენ დემპინგს.

ხშირ შემთხვევაში სადაზღვევო ბაზრის რეგულატორებს არა აქვთ შესაძლებლობა და პროფესიული ცოდნა, რათა გააკონტროლონ აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის ზემოთ აღნიშნული ასპექტები. ამიტომ ბევრ ქვეყანაში, რომლებშიც გავრცელებულია აგრობიზნესის რისკების სუბსიდირებული დაზღვევა (აშშ, კანადა, ესპანეთი, პოლონეთი, რუმინეთი, ინდოეთი და ა.შ.), სადაზღვევო ბაზრის რეგულატორი ახორციელებს სადაზღვევო ზედამხედველობას სადაზღვევო

კომპანიების საქმიანობაზე. სადაზღვევო რეგულატორების საერთაშორისო ასოციაცია მხარს უჭერს სადაზღვევო ბაზრის ცალკეული სეგმენტისათვის ზედამხედველობის ფუნქციის განაწილებას რამდენიმე სახელმწიფო ორგანოს შორის. უფრო მეტიც ეს ასოციაცია სადაზღვევო ზედამხედველობის ორგანოებს აძლევს რეკომენდაციას ინფორმაცია მიაწოდონ აღმასრულებელ ხელისუფლებას იმის შესახებ, რომ აუცილებელია განხორციელდეს ბაზრის ცალკეული სეგმენტების უფრო გულმოდგინე ზედამხედველობა, რათა ამაღლდეს რეგულირების ხარისხი. [3]

საქართველო ოდითგანვე აგრარული ქვეყანაა და ამიტომ აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის სისტემის დანერგვა და განვითარება საშური საქმეა. ჩვენს ქვეყანაში აგროდაზღვევის განვითარება შეუძლებელია სახელმწიფოს მონაწილეობის გარეშე. საქარველოში USAID – ის პროექტის „ეკონომიკური აღმავლობის ინიციატივის“ მოწვევით მყოფმა ესპანეთის აგროდაზღვევის ექსპერტმა ელიზა სანჩეზ ელიზიომ შემდეგი შეფასება გააკეთა - „აგრობიზნესის რისკების დაზღვევა საქართველოში სახელმწიფოს სუბსიდირების გარეშე ვერ განვითარდება“. მისი განმარტებით - „საქართველოში არის კერძო სადაზღვევო სისტემა, რომელიც აგრორისკებს სუბსიდირების გარეშე აზღვევს. ქვეყანაში დაზღვევის კულტურის დეფიციტია. ასევე, კანონმდებლობის და კონტროლის მექანიზმის დეფიციტი“. [4]

მოსავლის და შესაბამისად, შემოსავლების დაკარგვის რისკი კვლავ რჩება ფერმერების დიდი უმრავლესობის მთავარ საზრუნავად. ყურადღება უნდა მიექცეს სადაზღვევო ბაზრის შემდგომ განვითარებას და ამგვარად შესაძლებელი გახდება ამ რისკების მართვის მექანიზმების დანერგვა. უნდა განხორციელდეს სოფლის მეურნეობის დაზღვევის სისტემის დეტალური მიმოხილვა. დაზუსტდეს და გამარტივდეს მთავრობის მიერ საგანგებო სიტუაციებში ჩარევის პროცედურები და კრიტერიუმები. კერძო სადაზღვევო კომპანიებთან ერთად უნდა შემუშავდეს საპილოტე პროგრამები სადაზღვევო პროდუქტებთან

ფერმერების ხელმისაწვდომობის ზრდის მიზნით.

საქართველოს ხელისუფლებამ 2014 წლის სექტემბერიდან (საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 19 აგვისტოს განკარგულება №1462) აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის ერთწლიანი პილოტური პროგრამა დაიწყო, სადაც აგროდაზღვევის ღირებულებაში სახელმწიფოს სუბსიდია 70-95%-ის ფარგლებში იყო. თუმცა 2015 წლიდან სახელმწიფომ პროექტში სუბსიდირება შეამცირა და ბიუჯეტი 5 მილიონიდან 10 მილიონამდე გაზარდა. ეს პროგრამა გაგრძელდა 2015 წლის დეკემბრამდე.

2014 წლის პროექტში განხორციელდა გარკვეული ცვლილებები. კერძოდ, დასაზღვევი ფართობის ლიმიტი 5 ჰექტრამდე (15 ჰექტრამდე-ხორბლის მწარმოებლებისათვის) განისაზღვრა, შემუშავდა აგროვადები. რისკის გათვალისწინებითაც ხდება დაზღვევა და შემუშავდა ზარალის შეფასების საერთო სტანდარტები პროექტში მონაწილე ყველა სადაზღვევო კომპანიისათვის. შარშან სახელმწიფოს თანადაფინანსებამ შეადგინა პოლისის ღირებულების 93%. თუმცა, 2015 წელს სახელმწიფო სუბსიდიის თანხა შემცირდა და შეადგინა საშუალოდ პოლისის ღირებულების 60%, რაც საშუალებას მისცემს სახელმწიფოს, უფრო ეფექტურად გადაანაწილოს შეზღუდული რესურსი. [4]

სოფლის მეურნეობის სამინისტროს პროექტების მართვის სააგენტოს მონაცემებით „აგროდაზღვევის პროგრამის“ ფარგლებში, 2015 წლის 1 სექტემბრისათვის გაცემულ იქნა 26,625 პოლისი. სახელმწიფოს მხრიდან სადაზღვევო პრემიის სუბსიდიის თანხამ შეადგინა 13,418,205 ლარი. დაზღვეული იყო 22,844 ჰა ფართობი სასოფლო-სამეურნეო სავარგული, ხოლო დაზღვეული მოსავლის ღირებულებამ შეადგინა 186,676,471 ლარი. სულ ამ პერიოდში დაზარალდა 8,008 ბენეფიციარი, ასანაზღაურებელმა თანხამ შეადგინა 10 მილიონ ლარამდე, რაც მთლიანად იქნა ანაზღაურებული. [7]

2016 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში აგროდაზღვევის უზრუნველყოფის ღონისძიებებზე გამოყოფილია 9 მილიონი ლარი. [8]

სადაზღვევო პროგრამის მუდმივი მონიტორინგი და შედეგების ანალიზი სადაზღვევო პირობებისა ან პროდუქტების ცვლილების ან მოდიფიცირების საშუალებას იძლევა. ასეთი მიდგომა დაეხმარება ეფექტურად გამოიყენონ, როგორც საბიუჯეტო სახსრები იმ შემთხვევაში თუ სახელმწიფო გადაწყვეტს ფინანსურ მხარდაჭერას, ასევე უშუალოდ ფერმერთა სახსრები, რომლებიც ანაზღაურებენ დაზღვევის ღირებულებას. მონიტორინგისა და ანალიზისათვის შესაძლებელია სადაზღვევო საქმის სპეციალისტების მოზიდვა და სადაზღვევო კომპანიების წარმომადგენლებთან რეგულარული კონსულტაციების გამართვა.

როგორც ცნობილია სადაზღვევო პრემია გამოითვლება სადაზღვევო თანხის გამრავლებით შესაბამის ტარიფზე, რომლის ოდენობის განსაზღვრისთვის საჭიროა ვიცოდეთ სასოფლო-სამეურნეო კულტურის მოყვანის ან მეცხოველეობის პროდუქციის წარმოების თავისებურებანი. სადაზღვევო ტარიფის ჩამოყალიბება კულტურების, პირუტყვის სახეობებისა და რეგიონების მიხედვით დიდ სირთულეს წარმოადგენს. რეგიონის ტერიტორიის სხვადასხვა მონაკვეთზე შესაძლოა არსებობდეს განსაზღვრული ზონები რისკის სხვადასხვა ალბათობით და საჭიროა ტარიფის გრადაცია. ზოგიერთ ქვეყანაში აგრობიზნესის რისკების დაზღვევაში გამოიყენება ტარიფების რამოდენიმე დონე და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მწარმოებელს შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს რისკის დაფარვის 10, 20 და 30%-იან პროგრამაში. ამრიგად, ერთის მხრივ იქმნება შესაძლებლობა შემცირდეს სადაზღვევო შენატანი, ხოლო მეორეს მხრივ გვარდება სადაზღვევო ტარიფის შემუშავების პრობლემა, რაც თავის მხრივ იძლევა სადაზღვევო პრემიის კორექტირების საშუალებას. ასევე, შესაძლებელია მოცემული რეგიონისათვის „რისკების ატლასის“ შემუშავება, რომელშიც მოცემული იქნება რისკების ალბათობების შეფასება.

მსოფლიოში მრავალ განვითარებულ ქვეყანას აქვს აგროდაზღვევის კარგად აპრობირებული მოდელი, მათ შორის ერთ-ერთ წარმატებულს წარმოადგენს თურქეთის მოდელი. საქარ-

თველოში მის გადმოტანაზე მსჯელობენ სოფლის მეურნეობის სამინისტროში. როგორც სოფლის მეურნეობის პროგრამების მართვის სააგენტოს, აგროდაზღვევის პროგრამის მენეჯერმა ლევან მალრაძემ პალიტრა TV-ს გადაცემაში “საქმე” განაცხადა: “თურქეთში საკმაოდ წარმატებული მოდელი მუშაობს. არის ცენტრალიზებული ორგანიზაცია, რომელიც მართავს აგროდაზღვევის იმ პროცესებს, რაც ამ ყველაფერს თან ახლავს. ვფიქრობთ, რომ შესაძლებელია ამ მოდელის საქართველოში განხორციელება. ამჟამად შეფასების პროცესი მიმდინარეობს. შესაძლებელია, თურქეთის მოდელი ერთი ერთში არ გადმოვიღოთ და ეს ასე ვერც იქნება, რადგან არსებობს რიგი განმასხვავებელი გარემოებები”, - შემდეგ დასძინა, რომ: „გარდა იმისა, რომ სერვისები და ხარისხი იქნება მაღალი, საქართველოში ფერმერს ეს მოდელი მრავალმხრივ შეიძლება წაადგეს: ჩვენი მომავალი პროექტი უზრუნველყოფს იმას, რომ დაფარვა იყოს მაქსიმალური, რომ ყველა რეგიონში უფრო მეტმა ადამიანმა შეიძინოს დაზღვევა. ეს მოგვცემს იმის საშუალებას, რომ მიღებული პრემიით სადაზღვევო კომპანიებმა გააიაფონ პროდუქტი. სუბსიდირების და ბენეფიციარის თანადაფინანსების კუთხით კი შემცირდეს გადასახადი“. [9]

დასკვნა

ამრიგად, საქართველოში აგრობიზნესის რისკების დაზღვევის სისტემის შექმნა მასშტაბური და რთული ამოცანაა. ჯერჯერობით აგროსექტორში დაზღვევის ეფექტიანი სისტემა ჩვენს ქვეყანაში არ არის ჩამოყალიბებული. მაგრამ, ჩვენ ვიმედოვნებთ, რომ სადაზღვევო სისტემის თანმიმდევრული შემუშავება და შესაძლო სადაზღვევო პროდუქტებისა და სახელმწიფო მხარდაჭერის ფორმების პროფესიული შეფასება საშუალებას მისცემს საქართველოს ხელისუფლებასა და სადაზღვევო სექტორს შექმნან აგრობიზნესის რისკების მართვის ისეთი სისტემა, რომელიც დაეხმარება მათ გადაწყვიტონ აგრობიზნესის სექტორში წარმოშობილი მრავალფეროვანი და კომპლექსური ამოცანები.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Шинкаренко Р. Международная практика государственного регулирования и лицензирования рынка агрострахования. 2003. http://agroinsurance.com/ru/analytics?pid=18801#_ftnref1 (20.04.15)
2. Страхование сельскохозяйственных рисков в Латвии. <http://forinsurer.com/public/06/10/03/2594> (20.04.15)
3. Основные принципы страхования, стандарты, рекомендации и методология оценки. Публикация Международной Ассоциации Страховых Регуляторов. Октябрь 2011. .pdf (20.04.15)
4. „აგროდაზღვევა სოფლის მეურნეობის განვითარებას მნიშვნელოვან ბიძგს მისცემს“ http://www.pia.ge/show_news.php?id=21890&lang=geo (20.04.15)
5. 2015 წელს სახელმწიფომ აგროდაზღვევის დაფინანსება 33%-ით შეამცირა. <http://www.bpn.ge/finansebi/10901-2015-tsels-sakhelmtsifom-agrodazghvevis-dafinanseba-33-ith-sheamcira.html?lang=ka-GE> (24.10.2015).
6. დუდაური თ. აგროდაზღვევის ბაზრის განვითარების აუცილებლობა და პერსპექტივები საქართველოში. ჟურნალი „სოციალური ეკონომიკა“ #4 (10) 2010. გვ. 95-99.
7. აგროდაზღვევის პროგრამაში ჩართულ ბენეფიციარებს ქარბი ნალექის შედეგად მიყენებული ზარალი აუნაზღაურდებათ. news.ge. <http://news.ge/ge/news/story/153444-agrodazghvevis-programashi-chartul-benefitsiarebs-charbi-naleqis-shedegad-miyenebuli-zarali-aunazghaurdebat> (24.10.2015).
8. საქართველოს 2016 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტი. სახელმწიფო ბიუჯეტის ასიგნებები. მუხლი 15. გვ 187. http://www.mof.ge/images/File/biujetis-kanoni2016/kanoni/TAVI_VI.pdf (06.01.16).
9. საქართველოში, შესაძლოა, აგროდაზღვევის თურქული მოდელი დაინერგოს. <http://www.bpn.ge/?lang=ka-GE> (04.11.2015).

REFERENCES:

1. Shynkarenko R. International Practice of Agricultural Insurance Market Supervision and Licensing. 2003. (In Russian Language). <http://agroinsurance.com/en/18801/>
2. Insurance of agricultural risks in Latvia. (In Russian Language). <http://forinsurer.com/public/06/10/03/2594>
3. Basic principles of insurance, standards, recommendations and methodology of an assessment. Publication: International Association of Insurance Supervisors. (In Russian Language). 2011. <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/finpol/dofp/finance/Documents/%D0%9.pdf>
4. “Agricultural insurance gives significant boost to the development of agriculture.”(In Georgian Language) http://www.pia.ge/show_news.php?id=21890&lang=geo (20.04.15)
5. In 2015, the state agricultural insurance fund reduced by 33%. (In Georgian Language)<http://www.bpn.ge/finansebi/10901-2015-tsels-sakhelmtsifom-agrodazghvevis-dafinanseba-33-ith-sheamcira.html?lang=ka-GE> (24.10.2015).
6. Dudaury T, Agricultural insurance market development importance and perspectives in Georgia. Journal of “Social Economy”, #4 (10) 2010. pp. 95-99. (In Georgian Language)
7. The beneficiaries involved in agricultural insurance program caused by excessive rainfall will be reimbursed. news.ge. (In Georgian Language) <http://news.ge/ge/news/story/153444-agrodazghvevis-programashi-chartul-benefitsiarebs-charbi-naleqis-shedegad-miyenebuli-zarali-aunazghaurdebat> (24.10.2015).
8. State budget of 2016. Allocations of State budget. Article 15. pp 187. (In Georgian Language) http://www.mof.ge/images/File/biujetis-kanoni2016/kanoni/TAVI_VI.pdf (06.01.16).
9. The Turkish model of agricultural insurance should be introduced in Georgia. (In Georgian Language) <http://www.bpn.ge/?lang=ka-GE> (04.11. 2015).

THE AGRIBUSINESS RISK INSURANCE SYSTEM AND ITS PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT IN GEORGIA

Tamar Dudauroi - Doctor of Economics, Associate
Professor of Caucasus International University

RESUME

The availability of insurance system of agribusiness risks is one of the factors of stable development of the agribusiness sector. It is necessary to notice that insurance is only one of the possible strategy of risk management, and it is necessary to resort to it when the agribusiness entity identified all the possible risks for itself and determined the risks which are desirable for insuring.

The producers of agricultural production in the different countries, as the most significant risks for the entity specify the industrial and weather, price risks, and also the risks connected with the change of legislation.

Fixed monitoring and the critical analysis of results of the insurance program allow to change or modify the conditions of insurance products. Such approach can help to use it really effectively as a means of the government budget if the state gives a financial support, and a means of directly agricultural enterprises which pay the insurance costs. It is important to involve the specialists of insurance case to monitor and analyze, and regularly to hold consultations with the representatives of the insurance companies.

We understand that the creation of the insurance system of agro risks is a major and labor-consuming problem. The systems of effective insurance of agro sector in Ukraine aren't present so far, but we hope that, having consistently the developed system of insurance, having carried out the professional evaluation of the possible insurance products and the forms of the state support, the state and an insurance sector of Georgia will be able to create such a management system of agribusiness risks that will help to solve the various and complex problems in agribusiness sector.

Keywords: Agribusiness Risk Insurance, Risk Management, Regulators of Insurance Market, Insurance Awards, Agribusiness System, Pilot Program.